

Sygn. akt I UK 371/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 3 października 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Bogusław Cudowski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Jolanta Frańczak

SSN Piotr Prusinowski

w sprawie z odwołania A. D.przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych
Oddziałowi w [...]

o prawo do emerytury,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 3 października 2017 r.,

skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 24 marca 2016 r.,

oddala skargę kasacyjną.

UZASADNIENIE

Decyzją z 22 lipca 2014 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w [...],
po rozpoznaniu wniosku ubezpieczonego z 1 lipca 2014 r., odmówił mu prawa do
emerytury, wskazując, że nie osiągnął on wieku 65 lat i 6 miesięcy, o jakim mowa w
art. 24 ustawy emerytalnej. Z kolei decyzją z 6 listopada 2014 r., po rozpoznaniu
wniosku ubezpieczonego z 25 września 2014 r., organ rentowy przyznał mu prawo

do emerytury od 3 listopada 2014 r. (tj. od osiągnięcia wieku emerytalnego) i ustalił wysokość świadczenia.

W odwołaniu od decyzji z 22 lipca 2014 r. ubezpieczony wniósł o przyznanie emerytury w niższym wieku na podstawie art. 184 ustawy emerytalnej, twierdząc, że zgłoszone okresy składkowe dotyczą między innymi warunków szczególnych.

Wyrokiem z 28 kwietnia 2015 r. Sąd Okręgowy w [...] oddalił odwołanie ubezpieczonego od decyzji z 22 lipca 2014 r. oraz 6 listopada 2014 r. Sąd ustalił, że organ rentowy przyznał ubezpieczonemu, urodzonemu 3 maja 1949 r., prawo do emerytury kolejno: - od 1 sierpnia 1993 r. - prawo do emerytury górniczej bez względu na wiek i zajmowane stanowisko; - do 1 lutego 2005 r. - prawo do emerytury górniczej z tytułu ukończenia 50 lat na podstawie art. 34 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych; - od 1 lutego 2008 r. - prawo do emerytury górniczej na podstawie art. 50a ww. ustawy z tytułu ukończenia 55 lat; - od 1 lipca 2008 r. - prawo do emerytury z tytułu ukończenia 55 lat oraz posiadania co najmniej 25-letniego stażu pracy, w tym 20-letniego okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach z wykazu B (wykonywanie pracy górniczej w rozumieniu przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym górników i ich rodzin) na podstawie art. 46 w zw. z art. 32 ww. ustawy (decyzja z 23 października 2008 r.). Wyrokiem z 28 maja 2009 r. (sygn. akt IX U .../08), ten sam Sąd Okręgowy oddalił odwołanie ubezpieczonego od decyzji organu rentowego z 23 października 2008 r. Według Sądu ubezpieczony nie może domagać się przyznania prawa do emerytury na podstawie art. 184 w zw. z art. 32 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2013 r., poz. 1440 ze zm.), ponieważ przysługuje mu już prawo do emerytury z tytułu pracy w warunkach szczególnych na podstawie art. 46 i 32 ww. ustawy. Sąd stwierdził, że zaskarżone decyzje są prawidłowe, gdyż wniosek składany przez ubezpieczonego organ rentowy rozpoznaje z uwzględnieniem wszystkich możliwych podstaw prawnych do przyznania świadczenia i ustala prawo, które jest najkorzystniejsze dla ubezpieczonego. Organ rentowy słusznie - w ocenie Sądu - odmówił ubezpieczonemu prawa do świadczenia decyzją z 22 lipca 2014 r., gdyż ubezpieczony wówczas jeszcze nie ukończył powszechnego wieku emerytalnego wynikającego z art. 24 ustawy emerytalnej, a ubezpieczonemu przysługiwało już

prawo do emerytury górniczej i z warunków szczególnych. Natomiast decyzją z 6 listopada 2014 r. organ rentowy przyznał ubezpieczonemu prawo do emerytury, gdyż 3 listopada 2013 r. ukończył wiek 65 lat, 6 miesięcy, tj. uzyskał powszechny wiek emerytalny.

Ubezpieczony zaskarżył wyrok Sądu Okręgowego w całości, domagając się jego zmiany i przyznania emerytury od 1 lipca 2014 r. Zarzucił rozpoznanie sprawy niezgodnie ze stanem faktycznym. Zarzut ten dotyczy przyznanej emerytury od 1 lutego 2008 r., a szczególnie emerytury od 1 lipca 2008 r., co, zdaniem apelującego ma decydujące znaczenie przy rozpoznawaniu zaskarżonej decyzji z 22 lipca 2014 r. oraz właściwej interpretacji art. 46 w związku z art. 29 ustawy emerytalnej. Skarżący podniósł przy tym, iż - wbrew odmiennym ustaleniom Sądu Okręgowego - przedmiotem decyzji z 23 października 2008 r. było przeliczenie emerytury. Wskazał, że Sąd powinien dokładnie rozpoznać sprawę właściwej interpretacji art. 46 w zw. z art. 29 i tym samym art. 50 w zw. z art. 40 oraz § 4 ust. 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego.

Pismem z 1 czerwca 2015 r. ubezpieczony cofnął odwołanie od decyzji z 6 listopada 2014 r.

Wyrokiem z 24 marca 2016 r. Sąd Apelacyjny w [...] uchylił zaskarżony wyrok w części dotyczącej rozstrzygnięcia o odwołaniu od decyzji organu rentowego z 6 listopada 2014 r. i w tym zakresie umorzył postępowanie (pkt 1); oddalił apelację w pozostałym zakresie (pkt 2). Sąd ocenił, że cofnięcie odwołania od decyzji z 6 listopada 2014 r. nie jest sprzeczne z prawem i zasadami współzycia społecznego, nie zmierza do obejścia prawa i nie narusza słusznego interesu ubezpieczonego, w konsekwencji umorzył postępowanie w tym zakresie. Odnośnie rozstrzygnięcia o oddaleniu odwołania od decyzji z 22 lipca 2014 r., Sąd, po uzupełnieniu postępowania dowodowego przy wykorzystaniu dowodów z dokumentów zgromadzonych w aktach emerytalnych ubezpieczonego, uznał, że apelacja nie zasługuje na uwzględnienie. Sąd ustalił, że z dokumentów zawartych w aktach emerytalnych wynika, że ubezpieczony od 1 sierpnia 1993 r. uzyskał prawo do górniczej emerytury bez względu na wiek wyliczonej w oparciu o wskaźnik wysokości podstawy wymiaru ograniczony do 250%. Ubezpieczony

kontynuował zatrudnienie i decyzją z 9 stycznia 2006 r., poczynając od dnia 1 grudnia 2005 r. uzyskał prawo do górniczej emerytury ze względu na wiek 50 lat. Jej wysokość została ustalona w oparciu o art. 53 ust. 4 cyt. ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Natomiast po rozpoznaniu wniosku emerytalnego z 21 lutego 2008 r., decyzją z 29 lutego 2008 r. organ rentowy przyznał ubezpieczonemu prawo do emerytury górniczej ze względu na wiek 55 lat, odmawiając jednocześnie zastosowania normy art. 53 ust. 4 cyt. ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. Według organu rentowego, wnioskodawca nie dysponował trzydziestomiesięcznym stażem ubezpieczeniowym od nabycia prawa na podstawie poprzedniej decyzji. Prawomocnym wyrokiem z 19 sierpnia 2008 r. Sąd Okręgowy w [...] w sprawie o wysokość emerytury (sygn. akt IX U .../08), oddalił odwołanie ubezpieczonego od decyzji z 29 lutego 2008 r. Ubezpieczony w dalszym ciągu pozostawał w zatrudnieniu i decyzją 23 października 2008 r. organ rentowy przeliczył jego emeryturę, doliczając do stażu emerytalnego okres pracy od stycznia do czerwca 2008 r., odmawiając jednocześnie zastosowania przepisu art. 53 ust. 4 cyt. ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. Organ rentowy ponownie wskazał, że wnioskodawca nie dysponował trzydziestomiesięcznym stażem ubezpieczeniowym od nabycia prawa na podstawie poprzedniej decyzji. Kolejnym prawomocnym wyrokiem z dnia 28 maja 2009 r. Sąd Okręgowy w [...] w sprawie o wysokość emerytury , oddalił odwołanie ubezpieczonego od decyzji z 23 października 2008 r. W następnym wniosku o emeryturę z 4 sierpnia 2010 r. ubezpieczony umieścił zapisek: „24% kwoty bazowej”. W decyzji z 5 października 2011 r. przyznano ubezpieczonemu prawo do emerytury oznaczonej w treści art. 184 ww. ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. W pismach z 6 października 2011 r. oraz z 14 października 2011 r. organ rentowy wyjaśnił ubezpieczonemu, iż wcześniej wystąpił do centrali ZUS o zajęcie stanowiska w kwestii dopuszczalności przyznania emerytury z art. 184 ww. ustawy po emeryturze górniczej, podając jednocześnie, iż emerytura w wieku niższym (na podstawie art. 184 ww. ustawy), wyliczona przy wykorzystaniu art. 26 ww. ustawy, jest świadczeniem mniej korzystnym od dotychczasowej emerytury górniczej, która będzie nadal wypłacana. Sąd odnosząc się do twierdzeń i zarzutów apelującego, stwierdził, że: - emerytura, na podstawie art. 184 ww. ustawy została

ubezpieczonemu przyznana w decyzji z 5 października 2011 r. i brak podstaw do jej ponownego przyznania; - ubezpieczony, urodzony 3 maja 1949 r., nie spełniał przesłanki osiągnięcia wieku 60 lat w dniu 31 grudnia 2008 r., warunkującej prawo do emerytury na podstawie art. 46 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r.; - ubezpieczony nie posiada stażu pracy kolejowej (art. 50 w zw. z art. 40 cyt. ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r.).

Wyrok Sądu Apelacyjnego ubezpieczony zaskarżył w części, to jest w zakresie oddalenia apelacji.

Zarzucił naruszenie przepisów postępowania, to jest art. 382 k.p.c. w zw. z art. 365 § 1 k.p.c. w zw. z art. 391 k.p.c. poprzez ich niezastosowanie i nieuzasadnione pominięcie przez Sąd drugiej instancji wiążącego go wyroku Sądu Okręgowego z 14 sierpnia 2012 r. (wydanego w sprawie IX U .../12) i w konsekwencji brak rozpoznania istoty sprawy.

Skarżący podniósł, że Sąd drugiej instancji w sposób całkowicie niezrozumiały przyjął, iż ubezpieczonemu przysługuje emerytura oparta na art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, co ma wynikać z decyzji z 5 października 2011 r., w sytuacji gdy ubezpieczony cofnął wniosek o przyznanie takiej emerytury, a cofnięcie to zostało następnie uznane za skuteczne i zgodne z prawem. Wskazał, że Sąd drugiej instancji pominął okoliczność, że cofnięcie wniosku o przyznanie emerytury zostało uznane za zgodne z prawem przez Sąd Okręgowy w [...] w wyroku z 14 sierpnia 2012 r. (sygn. akt IX U .../12).

Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku we wskazanym zakresie i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania, a także o zasądzenie na rzecz odwołującego się zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna ubezpieczonego okazała się nie mieć uzasadnionych podstaw.

Zasadniczym zarzutem skargi kasacyjnej był brak rozpoznania istoty sprawy,

co zdaniem skarżącego czyniło skargę oczywiście uzasadnioną. Skarżący uzasadnił swoje stanowisko tym, że Sąd Apelacyjny pominął w swoim rozstrzygnięciu wyrok Sądu Okręgowego, który uznał iż wycofanie wniosku z dnia 14 sierpnia 2012 r. jest zgodne z prawem, a więc tym samym skuteczne.

Należy jednak zauważyć, że przedmiotem sporu na etapie postępowania kasacyjnego jest decyzja organu rentowego z 22 lipca 2014 r. odmawiająca prawa do emerytury z tej przyczyny, iż ubezpieczony nie osiągnął wieku emerytalnego określonego w art. 24 ustawy emerytalnej. Od tej decyzji ubezpieczony złożył odwołanie wnosząc o „o przyznanie świadczenia w myśl art. 184 ustawy emerytalnej”.

W związku z powyższym należy wyraźnie stwierdzić, że zgodnie z od dawna utrwaloną linią orzecniczą Sądu Najwyższego, jak i zgodnymi poglądami doktryny w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych przedmiot rozpoznania sprawy sądowej wyznacza decyzja organu rentowego, od której wniesiono odwołanie i tylko w tym zakresie podlega ona kontroli sądu zarówno pod względem jej formalnej poprawności, jak i merytorycznej zasadności (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 1999 r., II UZ 52/99, OSNAPIUS 2000 nr 15, poz. 601 i z dnia 22 lutego 2012 r., II UK 275/11, LEX nr 1215286). W konsekwencji należy więc stwierdzić, że przedmiot sporu sądowego musi mieścić się w zakresie przedmiotowym decyzji organu rentowego. Sąd nie może bowiem zastępować w rozstrzyganiu kwestii ubezpieczeniowych niejako za organ rentowy (z jego pominięciem). Sąd nie może więc rozstrzygać o czymś, o czym organ rentowy nie decydował (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 września 2010 r., II UK 84/10, LEX nr 661518).

Mając powyższe na uwadze należy stwierdzić, że w zaskarżonym wyroku Sąd Apelacyjny rozstrzygnął problem będący przedmiotem decyzji organu rentowego z dnia 22 lipca 2014 r. - emerytury na zasadach ogólnych. W decyzji tej bez cienia wątpliwości nie został natomiast rozstrzygnięty problem emerytury na zasadach szczególnych. Tak więc istota sporu została rozstrzygnięta, a zarzuty skargi kasacyjnej musiały zostać uznane za nieuzasadnione. Natomiast Sąd Apelacyjny rozstrzygnął również kwestię wnioskowanej w odwołaniu emerytury na podstawie art. 184 ustawy emerytalnej. Z uwagi na to, że organ rentowy problemu

tego nie rozstrzygał pozostało to poza zakresem wyrokowania Sądu Najwyższego.

Reasumując należało przyjąć, że zaskarżony wyrok odpowiada prawu, a skarga kasacyjna w żadnym razie nie mogła zostać uznana za oczywiście uzasadnioną.

Z powyższych względów, na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c., orzeczono jak w sentencji wyroku.

kc